

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XXIX. Romana Censur de Maffeis. Cessio census quando dicatur facta translative vel potius extinctive, ad diversos effectus, illum præsertim, An in hujusmodi cessione per mulierem vel alium ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

na reviviscencia sub tit. de feud. disc. 31. Verum, & in hoc pariter videbatur æquivocari, solumque reflectendo ad veritatem, apud me urgebat dictum alterum motivum damnorum & interesse, quoniam reviviscencia census, ubi aliqua species pro eo data est, rectè procedit in casu evictionis atque ubi possessor invitatus non possidere definit, in quibus terminis loquuntur auctoritates & decisiones de hoc agentes, Secus autem ubi definit possidere ex causa voluntaria, quia nempe ipse eam alteri vendat, quoniam cum emptore ipsius jure possideat, ac ratione domini in eo residentis, idcirco videtur in proposito habendus pro possessore tanquam per organum illius, cui ipse dedit, Ad quod probandum deducebam dispositionem textus in l. si quis ades 23. ff. de servit. urban. prædiorum, ubi deciditur, quod si ego habeo servitutem super domo, quæ deinde mea fiat, servitus extinguitur, & non reviviscit, si ego eandem domum deinde alteri vendidero, & in his terminis ita sentit *Cenc. dicta quest. 114. n. 14. in fine juxta ultimam impressionem*; Atque ad idem facere videntur deducta per *Annal. resol. 21.* de obligatione causativa cessante in eo, qui deficit possidere rem, ex qua debitum resultabat, ut non procedat in eo, qui ex facto proprio merè voluntario destinat illam rem possidere, eam alteri vendendo, seu aliis transferendo, quoniam, ut dictum est, idem continuare fingitur in ejusdem rei dominio ac possessione per organum illius novi possessoris, qui ex ipsius jure utrumque obtinet; Occasio autem non dedit formiter ac maturius hunc punctum examinandi, cum in hac facti specie dictum motivum damnorum & interesse inanem hujusmodi quaestionem reddere videretur.

ROMANA CENSUS

DE MAFFEIS

PRO

PAULINA MAFFEA

CUM

ABBATE MARIO MAFFEO

Causa disputata coram A. C. & in Signatura, & resoluta pro Paulina,

Cessio census quando dicatur facta translative, vel potius extinctive, ad diversos effectus, illum præsertim, An in hujusmodi cessione per mulierem vel alium prohibitum contrahere sine solemnitatibus statutariis, istæ requirantur; Et in hæres debitoris censuarii possit translative acquirere censum.

SVM MARIVM.

- 1 **F**Acti series.
2 Practicabilis non est processus executivus pro censu incontinenti sublato per instrumentum ex-

inctionis ex eo quod prætendatur simulatum.

- 3 In extinctione census tanquam in alienatione necessaria non requiruntur solemnitates requisitæ in alienationibus.
4 Ex quibus cessio census censetur extinctiva.
5 Que regula tenenda sit ad dignoscendum, an cessio sit extinctiva vel translativa, & quid operentur verba.
6 Quando hæres censetur acquisisse proprio vel hereditario nomine.
7 Hæres beneficiatus representat duplicem personam, & potest esse creditor hereditatis.
8 De conclusione, ut inventarium non suffragetur, quatenus vires hereditaria suppetant, an instruat ad incompatibilitatem.

DISC. XXIX.

Sque ab anno 1613, per Bernardinum Maffeam impositus fuit census in sorte scutorum 3. in. ad favorem Paulinæ, quæ de anno 1648. illum cessit Benedicto ejusdem Bernardini filio & hæredi beneficiato; Cumque eadem Paulina, defuncto dicto Benedicto, superite Abbate Mario fratre & hærede, prætenderet, non obstante dicta cessione utpotè simulata, ac etiam nulla, ob servatas solemnitates in contractibus mulierum requisitas à statuto Urbis 151. continuasse in ejusdem census dominio & possessione, proindeque pulsaret dictum Marium tanquam Bernardini debitoris hæredem mediatum ad solutionem fructuum, pro quibus coram A. C. petebat mandatum executivum contra bona hereditaria, reus autem conventus exciperet de dicta cessione, replicante actrice de simulatione, ista suas patiebatur difficultates, cum ea in dubio non præsumatur, ejusque justificatio pendeat ab extrinsecis probationibus quamvis præsumptivis & adminiculativis requiruntibus iudicis declarationem, à qua altera pars appellare potest, Undè propterea quoties non concurret ejusdem simulationis probatio certa & incontinenti facta, resultans ex confessione partis, impossibile est posse praticari ex parte actoris iudicium executivum pro suo priori credito, quod reus sublato docet per contrarium actum, quem actor, replicando dicat simulatum, cum tunc exceptio sit clara, turbiditas verò consistat in ipsius actoris replicatione, & sic exceptio clara, replicatio turbida.

Melior autem mihi scribenti pro actrice videbatur alia replicatio nullitatis dictæ cessionis ob non servatas solemnitates prædictas in contractibus mulierum requisitas à dicto statuto Urbis 151. ita enim incontinenti elisa remanebat rei conventi exceptio, seu defensio utpotè resultans ex ventre ejusdem scripturæ, ex qua ipse exceptionem deducebat, ideoque integra remanebat prior actio, perinde ac si actus sequutus non esset, cum nullum & nihil æquiparentur, atque ita docet praxis quotidiana.

Pro hujusmodi nullitate evitanda, scribentes pro reo dicebant, solemnitates prædictas (quæ juxta opinionem hodie in Curia receptam, non obstante, quod statutum ageret de quatuor casibus, absque dubio necessariæ sunt in quibuscumque contractibus & actibus, ex quibus mulier lædi potest) rectè procedere in contractibus & actibus voluntariis sonantibus in voluntariam alienationem vel obligationem, secus autem in actibus necessariis, qualis dicitur ille creditoris censuarii retrocedentis seu extinguentis censum per

3 per actum retrofimilem restitutionis fortis factæ per debitorem vel ejus heredem aut alium, cui jus redimendi competat, cum tunc receptum sit nullas solemnitates requiri, unde propterea disputatio restricta fuit ad punctum, an hujusmodi cessio dicenda esset extinctiva, vel translativa, quoniam primo casu ego scribens pro actrice admittebam cessare solemnitatem, in altero verò scribentes pro reo, talem necessitatem admittebant, & sic tota quæstio erat applicatio-

4 Pro qualitate extinctiva scribentes pro reo, duo potissimum argumenta deducebant, Primum ex qualitate hereditaria debitoris concurrente in cessionario, in quo proinde incompatibilem dicebant cessionem translativam, cum actio & passio non dentur in eodem subiecto, atque nemo esse possit sui ipsius creditor, cumulando in idem cum inani allegationum cumulo notoria axiomata super relatione actus ad liberandum, atque in causam potius necessariam quam voluntariam; Et alterum ex qualitate cedentis, quæ abique solemnitatibus à statuto præfinitis facere poterat cessionem extinctivam tanquam actum necessarium, & non poterat facere translativam tanquam voluntariam alienationem, cumque voluntas regulanda sit à potestate, idcirco & esset gestum id, quod licite & valide fieri poterat, & in his specialibus terminis allegabant *dec. 358. & sequen. post Cenc. dec. 67. 95. & final. apud Merlin de pignor. in quibus vel earum aliquibus, ultra alia, istud argumentum deficientis potestatis satis ponderatur pro interpretando cessionem potius extinctivam quam translativam, atque cum eadem copiosa, sed superflua allegationum farragine trium vel quatuor Advocatorum, in iis propositionibus quæ non negabantur, sed per scribentes more Doctorum debent præsupponi, ponderabantur etiam aliqua instrumenti verba retrovenditionem importantia, totum, ex proximè allegatis decisionibus desumendo.*

5 Scribens in contrarium dicebam, cum aliquo etiam sensu veritatis, in hac materia certam determinatamque regulam dari non posse, erroneumque videri decisiones, aliasque auctoritates de uno casu loquentes, alteri indistinctè applicare, sed istam totam esse quæstionem facti & voluntatis, qua expressa & clara concurrente, cessant omnia argumenta & adminicula ad vulgarem regulam, *text. in l. ille aut ille ff. de legat. 3.* quam in actibus inter vivos latè exornat *Rota decif. 44. numer. 14. par. 11. rec.* atque tali casu non curatur de clausulis vel verbis retrovenditionem seu retrocessionem importantibus, quoniam ubi constat de substantia voluntatis, clausulæ & verba tanquam accessoria & famularia non curantur; Potissimè quia ut plurimum sunt æquivoca utriusque actui congruè convenientia ex deductis per *Giurb. des. 87. & Rot. dec. 83. post Merlin de pignor. ubi pro retrocessionem translativam, quamvis verba redimere, retrovendere, retrocedere, vel similia concurrant.*

Et e conversò in aliis supra allegatis decisionibus post eundem Merlin non curatur de verbis, ponens, *constituens, transferens & similibus, ubi de substantia voluntatis constat faciendi cessionem extinctivam, in qua etiam, ubi præsertim sit per fidejussorem vel tertium, adjici solent verba translativè & non extinctivè, quæ primo aspectu satis obstare videntur, sed ubi spectato toto contextu instrumenti constat de substantia voluntatis partium faciendi extinctionem, tunc ratione incompatibilitatis, receptum est talia verba intelligi debere eo modo, quo compari possunt cum a*
Card. de Luca de Censibus Pars III.

6 tu, respectu scilicet jurium crediti in sorte, fructibus solutis, ad effectum excipiendi, vel etiam agendi, non autem ut census perseveret vivus tam quoad cursum fructuum in futurum, quam ad alterum, ut subjaceat hypothecis cedentis, cum similibus.

Ubi verò instrumentum est ita conceptum, quod ex eo, aliisque circumstantiis ambiguum sit qualem actum partes gerere voluerint, ita ut de substantia voluntatis partium clarè non constet, & tunc pro judicis prudenti arbitrio veritas desumenda est ex argumentis & adminiculis, resultantibus tam à verbis & clausulis, quam fortius à qualitate contrahentium, ac verisimilitudine, atque tali casu efficax remanet argumentum resultans à defectu potestatis in allegatis decisionibus ponderato, ideoque, ut supra dictum est, verè ista est quæstio magis facti quam juris, ex singulorum casuum individuis circumstantiis decidenda, quoties non obstat formalis incompatibilitas, quia nempe in cessionario sit compatibilis uterque actus.

Quare cum in hac facti specie, contextus instrumenti litteraliter probaret partes agere voluisse potius translativam quam extinctivam cessionem, atque verba priori magis, quam posteriori convenient, Hinc proinde unicum contrarium argumentum consistebat in defectu potestatis in claris non attendendo, nam aliàs fatua, & nunquam operativa remaneret supradicta distinctio super validitate vel invaliditate actus, si solus defectus potestatis per se concluderet extinctionem, nam ita semper & indefinitè actus remaneret validus.

Hinc proinde tota disputatio restricta fuit ad punctum incompatibilitatis, in quo magis scribentes in contrarium insistebant ratione qualitatis hereditariæ debitoris; Verùm eodem sensu veritatis retento dicebam non obstare, quinimò hanc circumstantiam qualitatis hereditariæ potius retorqueri ad convincendam diversam voluntatem acquirendi translativè tanquam tertius, dum ipsa hereditaria qualitas nullatenus expressa fuit, quod est unum ex argumentis, ex quibus decidi solet quæstio, an acquisitiones aliique actus per heredem gesti, hereditario, vel proprio nomine initi censeantur, ut pluries advertitur in sua materia *sub tit. de herede & hereditate.*

Incompatibilitas autem non aderat, dum cessionarius erat hæres cum beneficio legis & inventarii, qui juxta propositiones hodie in foro planas, ob separationis beneficium inductum *per text. in l. finali 7 Cod. de jur. delib.* verè & propriè non dicitur hæres, sed potius hereditatis administrator. *Mantic. decif. 326. Rovit. decif. 48. num. 11. cum seqq. Capyc. Latr. consult. 13. in principio & passim.* Undè propterea ob duplicationem personarum, quæ in uno eodemque subiecto diversis respectibus absque dubio darur, non implicat quem esse debitorem vel creditorem sui ipsius; Prout bona hereditaria sibi ipsi vendere, vel tanquam hæres bona propria à se ipso emere potest cum similibus, cum verè singantur duæ distinctæ ac separatæ personæ.

Adversus hoc indubitatum juris principium, scribentes in contrarium inculcabant conclusionem pariter receptam, quod quatenus vires hereditariæ suppetant, tunc quoad hæredis obligationem inventarium non suffragetur, ita ut paria videantur illud solū adesse vel non adesse, cum præsertim hæredem à damno, non autem tribuat lucrum; Verùm id non obstabat, Non negabam etenim veritatem conclusionis in genere,

neret, sed fallacia erat circa applicationem, cum id procedat ad effectum, ut inret dispositio *textus in l. cum à matre Cod. de rei vendic. & l. vendicantem ff. de evictio. cum similibus*, ut scilicet hæres quamvis beneficiatus non possit impugnare factum defuncti ex iuribus propriis, quatenus vires hereditariæ suppetant; Non inde tamen inferri potest ad omnimodam incompatibilitatem acquirendi sub persona propria ea jura, quorum exercitium durante hereditatis idoneitate adversus tertios ex dicta ratione impeditum solum remaneat, non autem adversus ipsam, met hereditatem, curando juxta consuetam praxim, dando ipsi hereditati curatorem particularem ad illum actum, bona hereditaria sibi adjudicari; Sive ad effectum excipiendi de eisdem iuribus adversus creditores hereditarios, vel alios in hereditate jus habentes, quos tractu temporis detegi contingat, cum stent bene simul, hereditatem hodie locupletem ac idoneam esse, cras verò ob detecta debita, aliaque onera esse decoctam, Et ex qua incertitudinis ratione potissimum inventarii beneficium introductum fuit, Idèdque juxta præmissa pro actrice cum justitiæ fundamento judicatum fuit, atque Signatura probavit, rescribendo ad solam devolutivam ac denegando suspensivam cum consueta clausula *sine præjudicio*: Et verè actricis justitia erat clara, non solum ex præmissis, sed etiam quia ex aliis facti circumstantiis liquidò constabat actum prædictum fuisse, vel simulatum, vel sub simulationis imagine dictam mulierem deceptam fuisse, cum reverà nulla intercessisset pecunia, vel alia æquivalentia, quamvis in instrumento narraretur, undè reus acquievit, atque eo quo potuit modo se concordavit, dum agebatur inter conjunctos.

I M O L E N,
C E N S U S
P R O
S O C I E T A T E M I S E R I C O R D I Æ
C A S T R I B O N O N I E N S I S
C U M
M A Z Z O L A N O, E T E J U S D E M
L O C I C O M M U N I T A T E
S I B I A D H Æ R E N T E.

*Casus disputatus coram A.C. incertus est exitus,
puto pro Societate.*

De Constitutione *Clementis Octavi* disponente, ut per Communitates imponi non possint census præter formam ibi præscriptam, An procedat in censibus impostis per aliquos particulares, quamvis re vera pro Communitate deservientes.

* * *

S U M M A R I U M

- 1 **F** Actus series.
- 2 **F** Velleianum non intrat ubi mulier contrahit tanquam principalis gerens negotium proprium.
- 3 De validitate census creati cum privato quamvis pecunia deserviat pro Communitate.
- 4 Ponderatur ratio particularis, ob quam census cum privato ut supra inius valeat.

D I S C. XXX.

ULIUS de Mazzolanis administrator annone Castri Bononiensis, ad effectum rem gratam faciendi Communitati, ac pro servitio annone, proprio & particulari, non autem administratorio nomine, censum imposuit ad favorem Societatis Misericordiae ejusdem loci, & in ejusdem instrumenti fine ejusdem Communitatis procurator dictum impositorem ejusdemque fidejussores indemnes relevare promisit, undè tractu temporis Societate pullante coram A.C. dictum impositorem, vel ejus hæredes ad solutionem fructuum, excipiebatur de Constitutione *Clementis Octavi* super censibus per Communitates Status Ecclesiastici imponendis, restrictaque ad hunc punctum difficultate.

Scribens pro Societate actricæ, dicebam illius de cisionem regulandam videri cum terminis *rexius in l. si fenebris 9. Cod. ad Velleian.* ubi deciditur, quod si mulier absque fraude creditoris ab eo pecuniam accipit nomine proprio ut viro mutuaret, tunc ipsa remanet creditori obligata, neque Velleianum intrat, quamvis creditor sciat, ut habetur *apud Franob. decis. 279. numer. 2. cum sequen.* Illa enim expressio, quam debitor facit, ut rem gratam alteri faceret, suam habet operationem inter ipsum & eum tertium, cui deinde ipse dare intendit, ad effectum se relevandi, sed hoc nil commune habet cum creditore, qui ipsius recipientis fidem sequi voluit, & cum eo principaliter contrahere, & de quo *rex. bene Roder. de ann. redd. lib. 2. qu. 5. numer. 21. & seq. Rovit pragmat. 1. ad Velleian. numer. 10.* & habetur actum in *Romana fidejussionis sub rit. de fend. ad materiam bulle Baronum disc. 100.*

Quare in proposito, totus punctus erat in videndo, an adesset fraus necnè, quodque ita partes sub simulatione privatorum nomine contrahere voluerint, ut legi fraudem facerent; Hoc autem pendet à præcedenti tractatu, an scilicet ille per creditorem directè & immediatè fuerit cum ipsa Communitate, ejusque Administratores, cum quibus verè contrahere voluit, sed ad fraudandam legem persona privati simulata sit, secus autem si ipse noluit sequi fidem Communitatis, neque cum ea contrahere, ut se non exponeret periculis, quibus subjacent contrahentes cum hujusmodi corporibus polycicis, ideoque directè contraxit cum privato, cui principaliter suam pecuniam credere voluit, quamvis hic de illa Communitate gratificari vellet, ut ita distinguendo ac tractando materiam per terminos *text. in d. l. si pecunia Capoblanc. de Baron. p. 2. cap. 83. num. 20. & 21. de Marin. resol. 59. n. 8. lib. 2.* apud quos validitas actus de jure communi certa præsupponitur, quamvis ob pragmatikas Regni, in isto etiam casu specialiter providentes, contrarium ibi dicendum sit.

Fortius autem observabam præmissa procedere, ubi